

της Γεωργίας Γλεούδη*

Ο Μαΐρ Μαΐσης βρίσκεται στη Συναγωγή της Χαλκίδας πρόθυμος να ξεναγήσει οποιονδήποτε περάσει την πόρτα της και θέλει να μάθει περισσότερα για την εβραϊκή κοινότητα, αλλά και για το εβραϊκό νεκροταφείο της Χαλκίδας. Αεικίνητος και γεμάτος ενέργεια θα ξεκινήσει να μου εξηγεί την αρχιτεκτονική της — ρωμανιώτικου τύπου- Συναγωγής.

Οι κολώνες της Συναγωγής μας μαρτυρούν την αρχαιότητά της. Ένα μεγάλο μέρος των μελετητών θεωρούν τη Συναγωγή της Χαλκίδας ως την αρχαιότερη της Ευρώπης και πολλοί πιστεύουν ότι η πρώτη παρουσία Εβραίων στην Εύβοια χρονολογείται από το 586 π.Χ. Γύρω από τη Συναγωγή βρισκόταν το εβραϊκό γκέτο, δηλαδή η εβραϊκή συνοικία όπου κατοικούσαν οι περισσότεροι Εβραίοι μέχρι και το τέλος της Τουρκοκρατίας.

Τη Μεγάλη Παρασκευή του 1854 ξέσπασε μία μεγάλη πυρκαγιά η οποία κατέστρεψε το μεγαλύτερο μέρος της Συναγωγής. Φυσικά ήταν εμπρηστική ενέργεια. Καταστράφηκαν σχεδόν όλα τα αρχεία της Κοινότητας, τα βιβλία, κειμήλια και χειρόγραφα. Σώθηκαν μόνο τρεις κύλινδροι της Τορά του 13ου & 14ου αιώνα, οι οποίοι υπάρχουν μέχρι και σήμερα. Η Συναγωγή ανακατασκευάστηκε το 1855 με δωρεά της Δουκίσσης της Πλακεντίας. Ευτυχώς σήμερα δεν έχουμε κανένα φαινόμενο αντισημιτισμού εδώ στην πόλη μας. Μόνο καμιά φορά κολλάνε κάτι αυτοκόλλητα απ' έξω. Μίας γνωστής ναζιστικής οργάνωσης. Αλλά δε δίνουμε σημασία. Δεν είναι σοβαρά πράγματα αυτά.

ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ

“Εμείς ήρθαμε από την Ιταλία. Ήμασταν καλαμποκάδες και στα ιταλικά mais σημαίνει καλαμπόκι. Έτσι μας κόλλησε το όνομα. Φύγαμε όταν ξεκίνησαν οι διωγμοί της Φερδινάνδου

και της Ισαβέλλας. Περάσαμε απέναντι στην Πάτρα, μετά στο Μυστρά και τέλος στη Χαλκίδα. Τότε ταξιδεύαμε μπουλούκια ολόκληρα. **Δεν άφηνε ο ένας τον άλλον πίσω.**”

Με την ένταξη της Θεσσαλίας στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος, αρκετοί Εβραίοι της Χαλκίδας θα μετακινηθούν στο Βόλο. Εκεί θα βρουν αρκετές νέες ευκαιρίες επιχειρηματικές και εμπορικές και θα δημιουργήσουν μία νέα δυναμική κοινότητα. Τόσο δυναμική και πνευματική όσο και της Χαλκίδας. Από αυτή την κοινότητα θα προερχόταν και η μητέρα του Μαΐρ.

“Η μητέρα μου ήταν Σεφαραδίτισα, μιλούσε και [λαντίνο](#). Βέβαια εμείς στο σπίτι μας στη Χαλκίδα μιλούσαμε μόνο ελληνικά, ούτε λαντίνο ούτε εβραϊκά. Σιγά σιγά και η ίδια ξέχασε τα λαντίνο.”

Ο ίδιος γεννήθηκε το 1935 λίγα χρόνια πριν τη μεγάλη καταστροφή. Ο πατέρας του ο Σολομών ήταν έμπορος όπως και οι περισσότεροι Εβραίοι εκείνη την εποχή.

“Τότε η Κοινότητα αποτελείτο από περίπου 300 άτομα. Όλοι έμποροι, νηματοουργοί, βιοτέχνες κτλ. Η εβδομαδιαία αγορά στην Κριεζώτου ήταν κατά 90% εβραϊκά μαγαζιά.”

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος είχε καταφέρει να πάει μόνο για λίγες εβδομάδες στο σχολείο. Η εβραϊκή κοινότητα είχε το δικό της εβραϊκό σχολείο όπου οι μαθητές διδάσκονταν όλα τα μαθήματα και επιπλέον την εβραϊκή γλώσσα και την εβραϊκή θρησκεία.

“Είχαμε προλάβει να μάθουμε μόνο δυο — τρία τραγουδάκια και να σκαλίζουμε κάτι γραμματάκια. Τίποτα άλλο δεν προλάβαμε .”

ΜΕ ΤΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

—“Εμείς σωθήκαμε σχεδόν όλοι. Με τη βοήθεια των ανταρτών και του Μητροπολίτη Γρηγόριου. Χωρίς αυτούς θα είχαμε ακολουθήσει τους άλλους. Ο Μητροπολίτης έσωσε

Εβραίους που τους είχανε πιάσει. Έκρυψε τα Ιερά Σκεύη της Συναγωγής σε χώρο της Μητρόπολης.

Οι αντάρτες κινητοποίησαν τις εβραϊκές οικογένειες έτσι ώστε να εγκαταλείψουν τη Χαλκίδα και να φύγουν στα βουνά. Κρύφτηκαν σε διάφορα χωριά όπως στη Στενή και στις Γίδες. Η οικογένεια του Μαΐρ Μάϊση κρύφτηκε στη χωριό Στενή.

“Φύγαμε πριν έρθουν οι Γερμανοί. Είχαμε ήδη μάθει τι γίνεται σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα και δεν υπήρχε περίπτωση να κάτσουμε. Οι αντάρτες μας είπαν να μαζέψουμε τα πράγματα και με τα κάρα ανεβήκαμε στα βουνά. Εμείς κρυφτήκαμε στη Στενή όπως και πολλοί άλλοι Εβραίοι αν και αυτό ήταν εξαιρετικά επικίνδυνο. Εκεί μέναμε στα σπίτια Χριστιανών. Αλλά αυτούς τους Χριστιανούς τους ξέραμε. Ήταν πελάτες μας τόσα χρόνια, είχαμε προσωπική επαφή μαζί τους.”

Ακόμα και ο Ιταλός Διοικητής τους παρότρυνε να φύγουν το συντομότερο δυνατόν. Στις 24 Μαρτίου 1944 οι Γερμανοί δίνουν ανακοίνωση να μαζευτούν όλοι οι Εβραίοι στη Συναγωγή έτσι ώστε να τους δώσουν αλεύρι για φτιάξουν τα άζυμα για το Πάσχα τους. Ανοίγουν την πόρτα και αντικρίζουν μόνο τον Ραβίνο.

“Πίστευαν ότι θα ακολουθούσαμε τον Ραβίνο και θα καθόμασταν. Αλλά εμείς είχαμε επιλέξει να κινητοποιηθούμε και να σωθούμε.”

Από την κοινότητα της Χαλκίδας χάθηκαν 22 Εβραίοι. Πώς χάθηκαν όμως θα αναρωτηθώ;

“Κυρίως από προδότες συνεργάτες των Γερμανών” θα μου απαντήσει από απέναντι η Λίλη Κωστή.

“Έτσι έπιασαν και τον πατέρα μου και την αδερφή του. Ο πατέρας μου είχε μείνει στη Χαλκίδα για να φροντίσει τους γονείς του οι οποίοι δεν μπορούσαν να μετακινηθούν. Ένας συνεργάτης των Ναζί τον πρόδωσε και τον έπιασαν αμέσως. Η αδερφή του κατέβηκε από το βουνό για να τον βγάλει και έτσι την έπιασαν και αυτήν. Ήταν μεγάλο το δέσιμο με την οικογένεια. Δεν μπορούσαμε να αφήσουμε τις οικογένειες μας. Έτσι δεν έγινε και σε άλλα

μέρη; Στη Θεσσαλονίκη ή στα Γιάννενα και τους έπιασαν όλους;”

Ποιοί ήταν οι προδότες σκέφτηκα; Της ζήτησα να μου περιγράψει το προφίλ τους χωρίς να μου πει το όνομα.

“Τα πάντα είναι δημοσιοποιημένα πλέον. Μπορώ να σου πω και το όνομα εάν θέλεις. Αλλά μη φανταστείς ότι οι προδότες και συνεργάτες τους ήταν ευυπόληπτα άτομα, οικογενειάρχες και μορφωμένοι. Κακοποιά στοιχεία, εγκληματίες δηλαδή. Τους φόρτωναν τη βρώμικη δουλειά και τους έδιναν μικρά ανταλλάγματα.”

ΕΒΡΑΙΟΙ ΜΠΗΚΑΝ ΣΤΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ ΤΟΥΣ ΡΩΤΑΩ;

“Φυσικά, τη Σαρίκα δεν την έχεις ακούσει;” Και όντως δεν την είχα ακούσει ποτέ.

“17,5 χρονών κοπέλα. Σάρα ή αλλιώς Σαρίκα Γεοσούα. Στην αρχή μπαίνει στο αντάρτικο και βοηθάει με μικροδουλειές. Σιγά σιγά εξελίσσεται και κάνει προπαγάνδα στα χωριά για να μπουν όλοι στο αντάρτικο. Επικεντρώνεται σε κοπέλες και μετά από ένα διάστημα γίνεται ομαδάρχισσα και έχει δική της ομάδα με 12 νεαρές αντάρτισσες.”

Η Σαρίκα μετά το τέλος της Κατοχής και με τον εμφύλιο οδηγήθηκε στον εισαγγελέα. Είπε στον εισαγγελέα *“Εγώ δεν είμαι ούτε με τον έναν ούτε με τον άλλον. Εγώ ανέβηκα εκεί επάνω για να πολεμήσω τους Γερμανούς .”* Ο εισαγγελέας θα την αφήσει ελεύθερη με τον όρο να φύγει για πάντα από την Ελλάδα. Η ίδια έφυγε για το Ισραήλ και δεν επέστρεψε ποτέ πίσω στην Ελλάδα.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ

“Όταν γυρίσαμε δεν είχαμε ούτε κρεβάτι να κοιμηθούμε, ούτε κατσαρόλες να μαγειρέψουμε, ούτε ρούχα να ντυθούμε. Πήγαμε στο σπίτι μας και ήταν ήδη άλλοι μέσα. Νοικιάσαμε ένα δωμάτιο στο σπίτι μας για να μείνει όλη η οικογένεια” θα μου πει ο Μ.

Μάϊσης.

Τον πρώτο καιρό ερχόταν βοήθεια από την Αμερική. Τεράστιες μπάλες με ρούχα, κρεβάτια, μαγειρικά σκεύη, βιβλία για τα παιδιά.

“Πολλοί έφυγαν για Αθήνα, κάποιοι άλλοι για Θεσσαλονίκη γιατί θεωρούσαν ότι θα βρουν ευκαιρίες εκεί πλέον. Άλλοι έφυγαν για Ισραήλ. Ήδη από το 1944, 160 άτομα δικά μας είχαν φύγει για Ισραήλ. Είχαμε τότε έναν Χαλκιδαίο δικηγόρο, τον Σωτήρη Παπαστρατή. Οργάνωσε την αποστολή για το Ισραήλ. Ελεύθερο πνεύμα, δημοκράτης. Αργότερα, τιμήθηκε και με το βραβείο του Yad Vashem, για τους Δικαίους των Εθνών .”

Η οικογένεια του δεν είχε τίποτα όταν γύρισε από το βουνό στη Χαλκίδα.

“Κατεβήκαμε με τον πατέρα μου στην Αθήνα για να πάρουμε εμπόρευμα και να ξεκινήσουμε πάλι από την αρχή. Μόλις μπήκε μέσα στο μαγαζί και τον είδε ο έμπορας φώναξε: ο Σολομών ζει! Κατεβάστε και δώστε του ό,τι σας ζητήσει. Και όλο το μαγαζί να σας ζητήσει, να του το δώσετε!”

“Ήξερε ότι τα χρήματα του ήταν σίγουρα. Είχαμε τέτοια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ μας.”

Η κοινότητα έβλεπε να μειώνεται αισθητά ο αριθμός των μελών της. Σταματάει η καθημερινή λειτουργία του εβραϊκού σχολείου ενώ στις αρχές της δεκαετίας του '60 παύεται και ο ραβίνος.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

“Σήμερα είμαστε πάνω κάτω 50–60 άτομα. Όλοι μεγάλοι σε ηλικία και έχουμε μόνο 2–3 παιδιά. Βέβαια διατηρούμε όλες τις παραδόσεις και τα έθιμα. Τα κάνουμε όπως και στο παρελθόν.”

Πότε ζωντανεύει όμως η συναγωγή;

“Κάθε Παρασκευή κάνουμε κανονικά τη λειτουργία. Συγκεντρωνόμαστε περίπου 20–25 άτομα. Για τις ανάγκες της λειτουργίας έχουμε έναν [χαζάν](#), δηλαδή ένα ψάλτη. Στις μεγάλες γιορτές όμως, Ρος Ασανά, Πέσαχ και Κιπούρ φωνάζουμε ένα ραβίνο.”

Μπαίνοντας στη Συναγωγή, το μάτι μου θα πέσει σε ένα ράφι με τα βιβλία του. Γράφει για την ιστορία της εβραϊκή κοινότητας και της Συναγωγής και σε λίγες μέρες θα παρουσιάσει το δεύτερο του βιβλίο με τίτλο “Η ιστορία της εβραϊκής κοινότητας Χαλκίδας από το 580 π.χ. έως το 2001 μ.χ. Το Νεκροταφείο.”

“Έρχεται κόσμος εδώ να μάθει για την εβραϊκή κοινότητα;” θα αναρωτηθώ.

“Τα τελευταία χρόνια έχουμε πολύ κόσμο που μας επισκέπτεται. Αυτόν τον μήνα είσαι η τέταρτη που έρχεται να μάθει πληροφορίες. Όχι όμως μόνο τουρίστες. Έρχονται πλέον και πολλοί ντόπιοι Χαλκιδαίοι.”

Ετοιμαζόμαστε να κλειδώσουμε τη Συναγωγή και να με οδηγήσει προς την έξοδο όπου θα αποχαιρετιόμασταν. Στη αυλή θα κοιτάξουμε τον μεσημεριανό ήλιο και θα μου πει:

“Φέτος στην επέτειο του Ολοκαυτώματος, στις 27 Ιανουαρίου, πήγα να μιλήσω σε 7 σχολεία. Αίθουσες γεμάτες με 350–400 παιδιά και ούτε ένα δε σηκώθηκε. Πρώτη φορά άκουγαν για όλα αυτά. Οι καθηγητές πλέον είναι κινητοποιημένοι. Εάν δε γίνει κάτι μέσα από την εκπαίδευση και από το σχολείο, δεν μπορεί να γίνει τίποτα.”

Η παρουσίαση του βιβλίου του κ. Μάϊση θα γίνει στις 28 Νοεμβρίου και ώ ρα 19.00 στην αίθουσα “Αρεθούσα” του Αρχαιολογικού Μουσείου Χαλκίδας.

**Η Γεωργία Γλεούδη είναι Θρησκευολόγος, Απόφοιτη Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών Παντείου Πανεπιστημίου*

[ΠΗΓΗ: ιστοσελίδα www.helpis.gr](http://www.helpis.gr)